

FYRVERKERI FØRER TIL STORE LIDELSER FOR DYR OG MENNESKER

Kjære representanter for kommunene i Norge.

Det nærmer seg nyttår og NOAH – for dyrs rettigheter vil med dette oppfordre til å innføre lokale tiltak mot oppskyting av fyrverkeri av hensyn til dyr og mennesker.

Svært mange familiedyr, husdyr og ville dyr opplever smellene fra fyrverkeri som ekstremt skremmende. Hvert år ser vi at dyr får skader eller rømmer i panikk på nyttårsaften. Det forekommer også at dyr dør som følge av at de har blitt skremt av fyrverkeri. I likhet med NOAH, ønsker Den Norske Veterinærforening at all privat oppskyting av fyrverkeri skal forbys.¹ Fyrverkeri fører til høy pågang på legevakten, der mennesker kommer inn med blant annet øyeskader og brannskader. Mange får alvorlige skader som vil vare livet ut.² På grunn av bruk av fyrverkeri får politiet inn flere meldinger enn de klarer å håndtere,³ og samfunnet betaler flere millioner kroner hvert eneste år som følge av skader i forbindelse med fyrverkeri.⁴

Belastningen på dyrene

For mange familiedyr er smellene fra fyrverkeri et mareritt. Lydsensitivitet er et av de vanligste atferdsproblemene hos hunder.⁵ Det antas at 50% av alle hunder har en eller annen form for lydsensitivitet eller lydfobi.⁶ Med tanke på at det finnes ca. 500 000 hunder i Norge, vil antallet hunder som opplever frykt på nyttårsaften være svært høyt. I tillegg finnes det omkring 600 000 katter, 200 000 smågnagere, 72 000 kaniner og flere andre typer familiedyr og husdyr der flere av disse vil oppleve nyttårsaften som traumatisk.⁷

I en studie fra NMBU fant forskerne at til sammen 23% av hundene var redde for høye lyder. I undersøkelsen ble hunder utsatt for fire ulike høye lyder: Fyrverkeri, skudd/høye smell, torden og tung trafikk. Fyrverkeri var den lyden som skapte størst frykt hos hundene.⁸ Det er viktig å huske på at mange hunder viser tegn på frykt uten at eiere nødvendigvis vet at det er frykt de er vitne til. En britisk studie viste at 49% av hundeeiere rapporterte at hunden deres hadde atferd som tydet på frykt som reaksjon på høye lyder som fyrverkeri, mens bare 25% rapporterte at hunden faktisk var redd for høye lyder når de ble stilt spørsmål om det direkte.⁹ Sannsynligheten er derfor stor for at mange hunder er redde uten at eieren er klar over dette.

¹<https://www.vetnett.no/nyhetsarkiv/veterinarforeningen-onsker-at-all-privat-oppskyting-av-fyrverkeri-forbys-article6311-28.html>

² <https://www.nrk.no/trondelag/lei-skader-og-livredde-dyr---krever-forbud-mot-fyrverkeri-1.14840507>

³ <https://www.dagbladet.no/nyheter/tente-pa-fyrverkeri-inne-i-stall/71978206>

⁴ <https://www.tryg.no/magasinet/onsker-forbud-mot-privat-fyrverkeri.html>

⁵ <https://blogg.forskning.no/hun-om-hund/frykt-for-fyrverkeri--et-vanlig-problem/1103319>

⁶ <https://forskning.no/husdyr-jul-nmbu-norges-miljo-og-biovitenskapelige-universitet/ti-rad-om-dyr-og-fyrverkeri/376314>

⁷ <https://www.vetinst.no/dyr/smadyr>

⁸ Storengen, L. M., & Lingaas, F. (2015). Noise sensitivity in 17 dog breeds: Prevalence, breed risk and correlation with fear in other situations. *Applied animal behaviour science*, 171, 152-160.

⁹ Blackwell, E. J., Bradshaw, J. W., & Casey, R. A. (2013). Fear responses to noises in domestic dogs: Prevalence, risk factors and co-occurrence with other fear related behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*, 145(1-2), 15-25.

En hund som utvikler en fobi for fyrverkeri kan også få utløst en fryktrespons for ting som kan minne om fyrverkeri. Noen hunder kan bli redd for mørket siden de assosierer situasjonen der fyrverkeriet oppstod med dette. De kan også bli ekstra sensitive for andre høye, plutselige lyder, som f.eks. barn som roper, dører som knirker eller torden. Hunder kan få et alvorlig atferdsproblem som følge av nyttårsraketter. Et eksempel på dette er hunden Tjorven. Noen uker før nyttårsaften ble det skutt opp raketter som førte til at han fikk en sterk panikkangst som viste seg vanskelig å behandle. Dette tilfellet endte med at hunden ble avlivet.¹⁰

På nyttårsaften vil mange dyr forsøke å finne tilflukt for fyrverkeriene og mange hunder stikker av som følge av redsel og panikk. Etter nyttårsaften i 2020 ble hele 75 hunder meldt savnet over hele landet på Facebook-gruppen Nitrogruppa, en side der man annonserer hunder som er funnet og savnet.¹¹ Hester, som er fluktdyr, kan få panikk og forsøke å rømme. I flere år har man hørt om fatale ulykker som en følge av fyrverkeri. Forrige romjul døde hesten Balder etter at han i panikk hadde løpt inn i et tre etter at fyrverkeri ble sendt opp natt til 31. desember.¹² Flere hester ble også skremt etter at fyrverkeri ble tent opp inne i en stall i Oslo.¹³ I fjor døde sannsynligvis en ku som følge av stresset etter bråket fra fyrverkeriene. Ifølge bonden løp dyrene i besetningen rundt og skalv mens fyrverkeriet pågikk.¹⁴

I Mattilsynets tilsynsveileder for hund og katt står det at de ikke skal utsettes for vedvarende støy over 65 dB.¹⁵¹⁶ Hunder og katter har langt bedre hørsel enn mennesker, som bør unngå støy som er over 85 dB. Eksplosjonene fra fyrverkeri kan overstige hele 120 dB.¹⁷ I tilsynsveilederen vil «vedvarende støy» være mer enn 10% av døgnet, og hunden eller katten skal ha anledning til å velge bort rom med støy. Å velge bort rom med støy er ikke mulig for de aller fleste hunder og katter på nyttårsaften. I tillegg utgjør 8 timer med fyrverkeri 33% av et døgn og det er dessverre slik at rakettenes ofte skytes opp både før og etter det tillatte tidsrommet på 8 timer. I forskrift om velferd for hest står det i § 11 at hester ikke skal utsettes for unødig støy. Støynivået skal være så lavt at det ikke på noe sted i dyrerommet er til ulempe for hestene.¹⁸ Det står også i Mattilsynets veileder for hold av hest at hester ikke bør utsettes for vedvarende lydstyrke over 65 dB.¹⁹

Effekten på ville dyr

Også ville dyr får panikk når fyrverkeriene eksploderer på himmelen. Nyere forskning viser at fyrverkeri har alvorlige konsekvenser for blant annet fugler. En studie viser at fugler flyr opp i panikk når fyrverkeriene eksploderer.¹⁸ Studien viste at fuglene kunne fly i tette flokker i en høyde på over 500 meter i 45 minutter. Dette er mye høyere enn fuglene vanligvis flyr og er på høyde med det

¹⁰<https://www.fremover.no/nordland/hund/dyr/matte-avlive-hunden-etter-rakettoppskyting-jeg-haper-andre-slipper-a-oppl-eve-det-samme/s/5-17-656434>

¹¹ <https://www.nrk.no/vestfold/flere-hunder-over-hele-landet-savnet-siden-nyttarsaften-1.14843643>

¹² <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/rAyOOa/islandshesten-balder-loep-i-doeden-knyttes-til-fyrverkeri>

¹³ <https://www.dagbladet.no/nyheter/tente-pa-fyrverkeri-inne-i-stall/71978206>

¹⁴ <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/opmykj/drektig-ku-doede-nyttarsaften-eier-mener-fyrverkeri-har-skylden>

¹⁵https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/tilsynsveileder__hund.16904/binary/Tilsynsveileder%20-%20hund

¹⁶https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/tilsynsveileder__katt.16905/binary/Tilsynsveileder%20-%20katt

¹⁷ <https://www.oticon.no/hearing-aid-users/hearing-loss/information/new-year-tips>

¹⁸ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-06-02-505>

¹⁹https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/retningslinjer_til_forskrift_om_velferd_for_hest.8416/binary/Retningslinjer%20til%20forskrift%20om%20velferd%20for%20hest

fuglene flyr når de flyr trekk.²⁰ Høyden og varigheten på disse flygningene er svært energikrevende, i tillegg til at det er en fare for fuglene å skulle finne et trygt sted å lande midt på natten.²¹ Fugler som flyr i panikk kan føre til død som følge av at de flyr inn i hverandre eller inn i trær, gjerder, hus osv.

En studie fra 2022 undersøkte fyrverkeriets påvirkning på grågås i Østerrike. I studien sammenlignet man gjennomsnittlig kroppstemperatur og hjerterefrekvens i desember med den første timen av året, når fyrverkeriet står på som verst. I studien så man at hjerterefrekvensen hos gjessene økte fra 63 til 124 slag per minutt (en 96 % økning) og gjennomsnittlig kroppstemperatur økte fra 38°C til 39°C. Hjerterefrekvensen gikk tilbake til utgangsnivåene mellom kl. 02.00 og 03.00 1. januar, mens kroppstemperaturen ikke falt før rundt kl. 05.00.²² Ifølge forskerne kunne disse fysiologiske reaksjonene skyldes at gjessene fløy under fyrverkeriet. De sirklet over hvileområdet sitt til de til slutt landet igjen - en alvorlig forstyrrelse av nattehvilens deres. Det er også sløsing med dyrebare energi i løpet av en tid på året det er lite mat.

Dette viser at fyrverkeri har en negativ effekt på individer, men man ser også at fyrverkeri også kan påvirke hele bestander av fugler. Et eksempel er da over 5000 rødvingetrupialer falt fra himmelen og døde på nyttårsaften i USA i 2010.²³ I 2015 ble det publisert en samlestudie som gjennomgikk 133 rapporterte hendelser hvor fugler på påvirket av fyrverkeri. Forskeren fant at lyd var svært forstyrrende for fugler. Rapporten fastslår at «lyden fra fyrverkeri ofte gir sterke reaksjoner og til og med panikk». Særlig utsatt er vannfugler og fugler i flokk. Gjentatte smell fra fyrverkeri førte til at fuglene flyktet fra området. Bare 10% vendte fullt ut tilbake og 30% vendte ikke tilbake i det hele tatt. Fugler får negative metabolske reaksjoner og stressreaksjoner selv om de ikke flykter. Og de får langtidsreaksjoner etter panisk flukt som bidrar til å senke overlevelsessjansene deres. Det farligste er at de kan slite seg ut eller skade seg i selve flukten, særlig gjelder dette unge fugler. Studien konkluderer med at «bruk av fyrverkeri i stor skala i et vidt område, slik det er tilfelle på nyttårsaften i tettbygde områder i Europa, kan lede til populasjonsnedgang. Denne studien viser at fyrverkeri på ulike måter øker risikoen for dødelighet for den enkelte fugl og dermed dødeligheten for populasjonen. For bestander med ustabil status, negativ trend, små populasjoner eller sårbare arter, kan bestandsstatus bli påvirket.»²⁴ Vi har et ansvar for å bevare artsmangfoldet på lang sikt og ikke skape unødige utfordringer for allerede sårbare arter.

FN har erklært at verden er i en naturkrise, der ville dyr og fugler stadig fortrenses og bestandene svekkes. Artsdatabanken i Norge la nylig lagt frem ny rødliste og kunne melde at 17 nye fuglearter er rødlistet og 29 av artene som allerede var på rødlisten i 2015 har fått en verre status.²⁵ NOAH mener tallene må bety sterkere vern for en rekke arter, og må føre til konsekvenser for regelverk som påvirker ville dyr og fugler. Dette gjelder i stor grad også for regelverk fyrverkeri, der mye tyder på at dette har en stor negativ effekt på naturmangfoldet.

²⁰ Shamoun-Baranes, J., Dokter, A. M., van Gasteren, H., van Loon, E. E., Leijnse, H., & Bouten, W. (2011). Birds flee en mass from New Year's Eve fireworks. *Behavioral Ecology*, 22(6), 1173-1177.

²¹ <https://www.forbes.com/sites/grrlscientist/2017/12/30/how-do-fireworks-harm-wild-birds/#107c450b118c>

²² Claudia A F Wascher, Walter Arnold, Kurt Kotrschal, Effects of severe anthropogenic disturbance on the heart rate and body temperature in free-living greylag geese (Anser anser), *Conservation Physiology*, Volume 10, Issue 1, 2022, coac050, <https://doi.org/10.1093/conphys/coac050>

²³ <https://www.nytimes.com/2011/01/04/us/04beebe.html>

²⁴ Stickroth, H. (2015): Auswirkungen von Feuerwerken auf Vögel – ein Überblick. - *Berichte zum Vogelschutz* 52: 115–149.

²⁵ <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>

At familiedyr, husdyr og ville dyr skal lide som følge av menneskers underholdningsbehov og tradisjon anser NOAH som uetisk. Vi vil også belyse noen konsekvenser fyrverkeri har for mennesker, eiendom, samfunnet og miljøet.

Eiernes belastning

Dyrenes ubehag som følge av fyrverkeri gjør nyttårsaften til en lite hyggelig dag også for svært mange dyreeiere. Hvis en eier av en lydredd hund skal være en god hundeeier og følge dyrevelferdsloven § 3 om at dyr skal beskyttes mot fare og unødige påkjenninger²⁶, kan det bli lite som minner om en nyttårsfeiring for dyreeieren. Redde dyr trenger for det første konstant tilsyn, i tillegg til at eieren burde lukke for alle gardiner, sette på musikk, holde hjemmemiljøet rolig og gi dyret et sted å gjemme seg for å nevne noe. Mange eiere må bruke lang tid på å trene hunden til å håndtere lydene fra fyrverkerier – flere måneder før selve nyttårsaften, og eventuelt betale for beroligende og angstdempende medisiner hos veterinæren. Mange bruker også mye tid og penger på å få hjelp hos atferdskonsulenter med problematikken, en problematikk som ofte trenger faglig kompetanse. Selv om eiere gjør gode forberedelser med lydfiler og treningsteknikker, kan det fortsatt hende at dyret vil reagere med frykt på selve nyttårsaften. Mange hundeeiere reiser derfor til fjells, men også i hyttefelt er fyrverkerier et problem. Andre drar til egne hundearrangementer på hoteller ved siden av flyplasser der man ikke kan skyte opp fyrverkeri eller oppholder seg i parkeringshus som skjermer lyden. For eiere av katter, hester, kaniner og andre familiedyr og husdyr som blir skremte vil også tiltak måtte bli gjort, som gjør at nyttårsfeiringen for eierens del blir svært redusert eller ikke finner sted i det hele tatt. En dag som skal feires av alle ekskluderer dermed veldig mange dyreeiere over hele landet, som i stedet har en kveld og natt der de ser redsel hos dyret de er glade i, som følge av andres underholdning.

Skade på mennesker

Det er ikke bare dyr som tar skade av fyrverkerier. Hvert år blir flere mennesker skadet som følge av bruk av nyttårsraketter. En rapport viser at nyttårsfeiringen innebærer en helserisiko, og at antall legevaktkonsultasjoner på nyttårsnatten på grunn av skade er 243% høyere enn en vanlig lørdag.²⁷ De siste årene har det vært mellom 50 og 70 ulykker med personskade etter nyttårsfyrverkeri, ifølge tall fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB.²⁸ I fjor ble 11 personer blitt sendt på sykehuset med øyeskader etter nyttårsfyrverkeri. 4 av de 11 er alvorlig skadet og kan forvente en betydelig reduksjon av synet eller blindhet.²⁹ Overlege Nils Bull ved øyeavdelingen på Haukeland universitetssykehus har i løpet av de siste 15 årene talt opp antall øyeskader som følge av fyrverkeri. Han har så langt registrert 236 øyeskader. Bull, i likhet med mange andre, mener at det må bli et forbud for privatpersoner mot å bruke fyrverkeri på nyttårsaften, slik det er forbudt resten av året.³⁰ Det er ikke bare øyeskader som kan oppstå som følge av fyrverkeri, forbrenninger og hørselsskader er også et problem. Som nevnt kan eksplosjoner fra fyrverkeri overstige 120 dB, noe som er langt over grensen på 85 dB. Bare noen få minutter i nærheten av fyrverkeri er nok til å skape hørselstap.³¹

²⁶ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

²⁷ <https://tidsskriftet.no/2019/12/kort-rapport/legevaktkonsultasjoner-julaften-nyttarsaften-og-en-vanlig-lordag>

²⁸ <https://www.tryg.no/magasinet/onsker-forbud-mot-privat-fyrverkeri.html>

²⁹ <https://www.nrk.no/hordaland/elleve-personar-skadd-av-fyrverkeri-i-natt-1.14842684>

³⁰

<https://www.nettavisen.no/nyheter/elleve-personer-fikk-oyeskader-av-fyrverkeri---effektbatteri-er-en-gjenganger/3423903271.html>

³¹ <https://www.oticon.no/hearing-aid-users/hearing-loss/information/new-year-tips>

Smellene kan også være spesielt ubehagelige for mennesker som har autisme³² eller utviklet posttraumatisk stresslidelse.

Skade på eiendom

Det er ikke bare skader på personer og dyr som skjer på nyttårsaften, men også på materielle verdier. Forsikringsselskapet Tryg rapporterer at det er registrert over 1500 brannskader på bygninger på nyttårsaften og 1. januar i løpet av de siste åtte årene. Erstatningsverdien på disse skadene er nær en halv milliard kroner. Tryg ønsker på lik linje med svært mange andre at det skal bli et totalforbud for oppskyting av fyrverkeri for private.³³

Miljø

Oppskyting av fyrverkeri kan også forårsake miljøproblemer: Lokal luftforurensning kan oppstå når mye fyrverkeri sendes opp samtidig og forsøpling oppstår fordi mange ikke rydder opp etter seg. Miljødirektoratet opplyser om at oppskyting av fyrverkeri kan gi høy lokal konsentrasjon av svevestøv og at kombinasjonen av svevestøv og enkelte metaller kan ha helsemessig betydning. Personer med astma, alvorlige hjerte- eller lungelidelser og andre spesielt følsomme personer, burde unngå å oppholde seg utendørs i områder med mye oppskyting av fyrverkeri.³⁴ Røyk fra fyrverkeri inneholder en blanding av svovel-kullforbindelser, spor av tungmetaller og andre giftige kjemikalier eller gasser for eksempel nitrogenoksid, svoveldioksid og ozon. Disse luftbårne giftstoffene skaper et farlig nivå av luft- og vannforurensning. Virkningen av disse giftstoffene på fugl har ikke blitt studert direkte, men en studie³⁵ fra 2010 fant at disse giftstoffene har en konsekvens for menneskers sykdom – da hovedsakelig luftveis- og hjerte- og karsykdommer. At disse konsekvensene kan ses på mennesker som står på bakken, langt unna de store skyene med giftgasser på himmelen som de ville fuglene i panikk flyr i – er en tankevekker. Giftige gasser og panikk som følge av smellene er ikke den eneste trusselen for de ville dyrene. Sjøppel ligger ofte igjen etter oppskyting og er med på å forurense og forsøple miljøet. I tillegg er det aller meste av fyrverkeriet som selges på det norske markedet importert fra Kina, så mindre import av fyrverkeri vil også bety mindre forurensning knyttet til transport.³⁶

Flertall mot fyrverkeri

Heldigvis blir stadig flere oppmerksomme på lidelsene forårsaket av fyrverkeri. Et eksempel på dette er den svenske avdelingen av den store byggevarekjeden Bauhaus, som i desember 2016 meldte at de har sluttet å selge fyrverkeri av hensyn til dyrene. Markedssjef Johan Saxne uttalte at de vil tape penger på å slutte med salget, men at fordelene, som i tillegg til hensyn til dyrene inkluderer miljøhensyn og hensyn til personskader, veier tyngre. Flere varehus i Sverige, som Plantasjen og Coop, har allerede tatt standpunkt mot fyrverkeri, og Saxne håper enda flere vil følge etter.³⁷ En meningsmåling utført av NITO viser at 70% av de spurte vil forby privat fyrverkeri dersom kommunen arrangerer et offentlig fyrverkeri. Kun 16% ønsker å beholde retten til å skyte opp egne raketter.³⁸

³² <https://www.bbc.com/news/uk-england-nottinghamshire-50838804>

³³ <https://www.tryg.no/magasinet/onsker-forbud-mot-privat-fyrverkeri.html>

³⁴ <http://www.dagbladet.no/nyheter/nyttarsrakettene-kan-vaere-helsefarlige/61611195>

³⁵ Godri, K. J., Green, D. C., Fuller, G. W., Dall'Osto, M., Beddows, D. C., Kelly, F. J., ... & Mudway, I. S. (2010). Particulate oxidative burden associated with firework activity. *Environmental science & technology*, 44(21), 8295-8301.

³⁶ <https://www.dsb.no/lover/farlige-stoffer/artikler/kort-om-kjop-salg-bruk-og-kontroll-av-fyrverkeri/>

³⁷ <http://www.dagbladet.no/nyheter/stor-kjede-slutter-med-fyrverkeri-av-hensyn-til-hundene/66078151>

³⁸ <https://www.tryg.no/magasinet/onsker-forbud-mot-privat-fyrverkeri.html>

Eksempler på regelverk fra andre land

I Italia har Roma, Milano, Venezia og flere andre byer vedtatt forbud mot å sende opp fyrverkeri på nyttårsaften, både av hensyn til miljøet, dyrene og personskader.³⁹ Byen Collecchio har vedtatt at kun lydløst fyrverkeri får sendes opp, slik at feiringen ikke skal gå negativt utover dyrene.⁴¹ I Danmark har landets største fyrverkeriimportør besluttet å kun importere fyrverkeri som ikke bråker.⁴² Ideen har de hentet fra Norge.

Vancouver i Canada⁴³ og flere stater i USA, som New York og Idaho, forbyr nå privat oppskyting av fyrverkeri.⁴⁴ Også i Devon i USA satt man i 2019 en grense for lydforurensingen fra fyrverkeri, etter at innbyggere hadde gått lei av at fugler årlig døde på nyttårsaften.⁴⁵ Selv i kruttets opprinnelsesland Kina, har de nå innført forbud mot fyrverkeri i minst 444 byer, blant annet hovedstaden Beijing.⁴⁶ Nyttår 2020 ble feiret med lysende droneshow. I Irland er det totalforbud mot å eie eller skyte opp fyrverkeri, med mindre det er pyrotekniker med spesiell tillatelse tilstede. Brudd på reglene kan gi både bøter og fengselsstraff.⁴⁷ Flere steder er et forbud på vei og blant annet Amsterdam har fått flertall for å innføre et slikt forbud i 2021.⁴⁸

I Norge har flere kommuner innført lokale forskrifter med forbudssoner,⁴⁹ og bystyret i Fredrikstad vedtok i 2020 at kommunen selv ikke skal bruke fyrverkeri og oppfordrer regjeringen til å utrede et nasjonalt forbud mot privat oppskyting.⁵⁰

Lydløst fyrverkeri og laser

Laser er en lydløs erstatning for fyrverkeri. I Sverige har kommuner med suksess innført forbud mot fyrverkeri, og har i stedet innført lasershow av hensyn til dyr og natur.⁵¹

Ved å kun tillate lydløst fyrverkeri eller laser kan tradisjonen med oppskyting av fyrverkeri bestå, samtidig som ingen lider som følge av høye smell. Lydløst fyrverkeri er allerede for salg på det norske markedet, og har vært omtalt i flere norske avisartikler de siste årene. Det er imidlertid verdt å merke seg at både dyr og mennesker også kan skremmes av lysblinkene, og at lydløst fyrverkeri innebærer samme risiko for personskader og miljøforurensning som tradisjonelt fyrverkeri. Lydløst fyrverkeri vil allikevel være et stort fremskritt.

Lovverk

I forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff står det i § 2-4 om Forbud mot håndtering av eksplosiv vare at enhver håndtering av eksplosiv vare er forbudt, med mindre annet fremgår av

³⁹ <https://www.foxnews.com/world/rome-milan-join-italian-cities-banning-new-years-eve-fireworks-due-to-smog>

⁴⁰ <http://www.italianinsider.it/?q=node/3501>

⁴¹ <http://travel.excite.co.uk/town-in-italy-starts-using-silent-fireworks-as-a-way-of-respecting-their-animals-N52632.html>

⁴² <https://www.hunden.dk/nyheder/dyrevenligt-nytar-pa-vej/65494?fbclid=IwAR3g2DpkaMR2ojzUCDkaaVI1OvPpeWQIF6Sh7b9KRVy9IijRJ9tmhq0WVw>

⁴³ Global News, 19.10.20

⁴⁴ <https://worldpopulationreview.com/state-rankings/fireworks-laws-by-state>

⁴⁵ DevonLive, 14.06.19

⁴⁶ <https://www.reuters.com/article/us-lunar-newyear-china-fireworks-idUSKBN1FV100>

⁴⁷ <https://www.justice.ie/en/JELR/Pages/fireworks-information-notice>

⁴⁸ I Am Expat, 05.11.20

⁴⁹ <https://lovdata.no/sok?q=forbudssone+fyrverkeri>

⁵⁰ <https://www.f-b.no/frp-mot-fyrverkeri-vedtak-er-a-vedta-at-folk-skal-ha-det-mindre-moro/s/5-59-2026247>

⁵¹ <https://www.nrk.no/urix/svensk-kommune-feirer-nyttarsaften-med-lasershow-1.14841812>

⁵² <https://www.nrk.no/osloogviken/svensker-bytter-ut-raketter-med-lasershow-1.13841325>

forskriften. Det står i § 2-5 om Krav til kvalifikasjoner, skikkethet og alder at «Enhver som håndterer eksplosjonsfarlig stoff, skal være skikket og ha tilstrekkelig kvalifikasjoner for å imøtekomme kravet til sikker håndtering.» Det står videre i § 2-6 om Dokumentasjon at «Enhver som håndterer eksplosiv vare, skal til enhver tid kunne dokumentere at krav i lov og forskrifter og vilkår fastsatt av tilsynsmyndigheten er tilfredsstilt.» I § 10-1 står det at «Den som skal bruke eksplosiv vare må enten ha et sertifikat, særlig godkjenning av DSB eller være registrert hos DSB eller den DSB bemyndiger, med mindre annet fremkommer av denne forskrift.»⁵³

I § 2-10 om Håndtering av pyrotekniske artikler og gjenstander står det at «Forbrukere kan avfyre fyrverkeri klasse II og III på nyttårsaften mellom kl. 18.00 og 02.00, med mindre annet er bestemt i eller i medhold av denne forskriften. Videre står det at «Plass for avfiring av fyrverkeri skal velges slik at det ikke oppstår skade på liv, helse, miljø og materielle verdier. Oppsetting og avfiring av fyrverkeri klasse II, III og IV, illuminasjon med fakler o.l. må ikke finne sted i tettbebyggelse eller nær tørr skog eller andre brannfarlige omgivelser uten tillatelse fra leder av brannvesenet.»⁵⁴ Definisjonen av tettbebyggelse er «En samling hus der avstanden mellom husene ikke er mer enn 50 meter (...).»⁵⁵

NOAH reagerer på at eksplosiver som til vanlig er ulovlig å bruke, er tillatt å bruke av forbrukere på en dag i året som er sterkt preget av alkohol. Dette er eksplosiver som til vanlig kun skal håndteres av kvalifiserte og sertifiserte personer. Vi antar at restriksjonene står i lovverket av sikkerhetshensyn, og hvorfor disse hensynene ikke lenger skal gjelde i en tidsperiode på 8 timer er vanskelig å forstå. At man skal fortsette å gjøre noe som er farlig – fordi det er tradisjon, mener NOAH ikke er et gyldig argument. På nyttårsaften er det nesten dobbelt så mange som oppsøker legevakten på grunn av akutt alkoholberuselse som på en vanlig lørdag.⁵⁶ Dette er med andre ord ikke en lur dag å tillate folk å skyte opp eksplosiver. Det er også svært mange som sender opp fyrverkeri i tett bebyggelse og utenfor tidsrommet 18.00 til 02.00 på nyttårsaften. Fyrverkeri skaper, som nevnt, også et stort antall skader på liv, helse, miljø og materielle verdier hvert eneste år. Man ser med andre ord at § 2-10 blir brutt hvert eneste år, og at politiet ikke har ressurser til å følge opp disse lovbruddene.

Ifølge dyrevelferdsloven § 3 skal dyr behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.⁵⁷ NOAH mener at oppskytning av fyrverkeri er et brudd på denne paragrafen, da fyrverkeri – uansett hvor underholdende, er unødvendig. Dette er også en belastning som fører til både mentale og fysiske farer på både familiedyr, ville dyr og husdyr. Det svært mange dyreeiere som har et stort og vanskelig ansvar på nyttårsaften, når de skal beskytte dyrene sine så godt som mulig mot belastningene fyrverkeriet forårsaker. I tillegg er det bla. a. grunnet mangel på kompetanse at mange dyreeiere ikke beskytter dyrene sine så godt som de burde på nyttårsaften. NOAH mener at kommunene har et ansvar for at dyrevelferden i kommunen skal være god, og å tillate

⁵³ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-06-26-922>

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ <https://www.ssb.no/a/metadata/conceptvariable/vardok/2590/nb>

⁵⁶

<https://forskning.no/medisin-medisin-og-helse-psykiske-lidelser/nyttarsaften-har-rekord-i-skader-og-psykiske-problemer/1615483>

⁵⁷ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

fyrverkerioppskyting vil indirekte være et brudd på dyrevelferdsloven. NOAH vil minne om at brudd på dyrevelferdsloven § 3 i utgangspunktet er straffbart.

Tiltak

Noen kommuner har ytret ønske om totalforbud mot fyrverkeri i hele kommunen, men blitt forhindret pga. mangel på lovhjemmel til å gjennomføre dette. I henhold til forskrift om håndtering av eksplosjonsfarlig stoff kan imidlertid kommuner fastsette lokale forskrifter om begrensninger i bruk av fyrverkeri i spesifikt angitte områder.⁵⁸ Flere kommuner har allerede innført slike soner hvor oppskyting av fyrverkeri er forbudt.⁵⁹

§ 2-10A. Fullmakt for kommunen til å fastsette regionale begrensninger i bruk av fyrverkeri

Etter en risikovurdering knyttet til lokale forhold, kan kommunestyret selv fastsette forskrifter om begrensninger i bruk av fyrverkeri i spesifikt angitte områder der det erfaringsmessig vil oppstå fare for liv, helse, miljø eller materielle verdier. Det kan herunder opprettes lokale forbudssoner i kommunen.

Ifølge det NOAH erfarer, er det ikke noen begrensning på hvor store disse sonene kan være, slik at sonene kan omfatte en stor del av kommunen, mens man avsetter et avgrenset område for f. eks. kommunal oppskyting av fyrverkeri.

Hvis kommunen lager soner hvor privat oppskyting av fyrverkeri er forbudt og kommunen i stedet arrangerer oppskyting av fyrverkeri, vil eksplosivene kun bli håndtert av kompetent personell. På denne måten unngår man personskader og skader på eiendom. De med familiedyr eller husdyr kan vite hvor og når oppskytingen skal skje og dette vil gjøre det enklere å planlegge og dermed unngå panikk, rømninger og ulykker. Siden oppskytingen vil skje i et begrenset tidsrom og på et begrenset område, vil færre ville dyr og fugler bli påvirket og det blir lettere for dem å komme seg unna. For øvrig bør kommunal oppskyting bestå i lydløst fyrverkeri eller lasershow som er mer skånsomt. Dette finnes allerede hos de fleste leverandører på det norske markedet og er minst like flott å se på. Noen steder foregår også feiringen helt uten fyrverkeri og nyttårsaften feires med for eksempel bål og fakler i stedet.

NOAH håper på en positiv tilbakemelding og at kommunen vil vurdere tiltakene som er foreslått. Dette brevet sendes til alle landets kommuner og vi håper brevet blir sendt videre til aktuelle personer/avdelinger i kommunen slik at saken blir behandlet. Ta gjerne kontakt dersom dere har spørsmål og gi også gjerne beskjed dersom dette er noe kommunen ønsker å innføre. Hvis vi holdes oppdatert på dette, har vi mulighet til å bruke deres vedtak til å jobbe for at flere kommuner skal følge etter, og til å dele nyheten med våre medlemmer og følgere – NOAH ønsker å berømme kommuner som tar dyrevennlige valg.

Med vennlig hilsen

⁵⁸ https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-06-26-922/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

⁵⁹ <https://lovdata.no/sok?q=forbudssone+fyrverkeri>

NOAH – for dyrs rettigheter v/
Maria Lien
Veterinær